

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Emigrantlitteraturen (1872)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 21. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992360317296.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

Naar man taler om det 18de Aarhundredes Aand er det almindelig Voltaires Navn, der kommer En paa Læben; det er ham, der sammenfatter og i det almindelige Omdømme forestiller den hele Tidsalder: forsaavidt Emigranterne fører et Tilbageslag imod ham, kan de ubetinget siges at betegne Reaktion mod det foregaaende Aarhundrede. Selv de iblandt dem, der i Aandsanlæg er nær beslægtede med ham, virker nødtvungent, det vil sige: tvungne af Tidsaanden, imod ham, som Constant i sin Bog *Om Religionen*. Men der var jo blandt det 18de Aarhundredes Forfattere en, der stod som Medbejler overfor Voltaire, og der i Storhed næsten er ham lig, hvis Værker fremdeles i langt højere Grad end hans peger ud over den Tidsalder, i hvilken de saa Lyset; ham er det, som paa mange Punkter beaander Emigrantlitteraturen, og forsaavidt den nedstammer fra Rousseau og tildels fortsætter Rousseau, kan den siges at fortsætte det foregaaende Aarhundrede og Revolutionen. Til Rousseau viser i en overraskende Grad det begyndende 19de Aarhundredes store literære Bevægelser i alle Hovedlandene tilbage. Fra ham var allerede i det forrige Hundredeaar i Frankrig saa forskelligartede Aander som Saint-Pierre, Diderot og Robespierre udgaaede, i Tyskland saa fremragende Genier og Talenter som Herder, Kant, Fichte, Jacobi, Goethe, Schiller og Jean Paul; i den nu oprindende Tidsalder paavirker han bl. A. i Frankrig Chateaubriand, Fru de Staël og senere George Sand, i Tyskland Tieck, i England Byron. Medens Voltaire især virker paa Aanderne i Almindelighed, er Rousseau's Indflydelse aldeles overvejende paa de frembringende Talenter, paa Forfatterne. Skiftevis har efter deres Død hine to store Mænd paavirket Eftertiden, omtrent indtil vore Dage, da de begge er fortrængte af Diderot. Voltaire afgav ved forrige Aarhundredes Slutning Scepteret til Rousseau; et halvhundrede Aar efter kommer hans Navn paany til Ære i Frankrig, og i 22 enkelte af dette Lands mest fremragende Skribenter som Ernest Renan finder man nu den dobbelte Aandsretning forenet, noget af Rousseau's Aand sammensmeltet med noget af Voltaires. Men i Rousseau's Skrifter alene er det, at de store fra Udlandet kommende Strømninger, som ved Aarhundredets Begyndelse bryder ind over Frankrig, har deres Kildespring, og Rousseau er det, hvem det skyldes, at den Literatur, som af Franske frembragtes udenfor Landets Hovedstad eller Grænser, under al sin Modstand mod den Aand, af hvilken det uindskrænkede Kejserdømme udgik og båres oppe, bevarede et Forhold til det 18de Aarhundrede og havde oprindeligt franske Forudsætninger at støtte sig til.